

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

6. Запрет ЕСПЧ на паранджу наказывает женщин за выражение их религиозных убеждений [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://amnesty.org.ru/node/2968>.

7. Якубович М.М. Іслам в Україні: історія і сучасність / М.М. Якубович. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 264 с.

8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Средницька І.Ю.

Грицай Діана Іванівна

студентка II курсу юридичного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРАВОВИЙ СТАТУС РОБОТА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток робототехніки тісно пов'язаний із намаганнями створити штучний інтелект. Роботи, які матимуть здатність розпізнавати об'єкти, сприймати й аналізувати інформацію, ухвалювати рішення та навчатися, ймовірно, зможуть усвідомити власне “Я”, спровокувавши нові юридичні й етичні проблеми. Експеримент з виявлення у роботів задатків самосвідомості, який проводився у політехнічному інституті Ренсслера (США), дав позитивний результат [1]. А підсилення цих задатків, так би мовити, здатністю до самовідтворення може призвести до непрогнозованих наслідків (роботи, які вміють збирати з деталей собі подібних вже були апробовані британськими вченими [2]).

Навіть вітчизняні юристи переконані, що реальність із фантастичних книжок – «не за горами» [3], маючи підстави вважати, що «розумні машини» зможуть повністю замінити у багатьох сферах життєдіяльності людину.

Люди визначають певні загальнообов'язкові правила поведінки, встановлюють межі власних прав і свобод задля регулювання відносин між собі подібними, забезпечуючи, наскільки це можливо, мирне співіснування всіх членів суспільства. А якщо припустити, що у цьому соціумі з'являться нові види «осіб»? Чи будуть урегульовані відносини і з ними? Якщо так, то як саме? І наскільки ефективним буде таке регулювання юридичними засобами?

Одна з проблем полягає в тому, що людство досі не може точно окреслити межі того, що воно позначає терміном «штучний інтелект». Зрештою, як і те, кого чи що можна або слід називати «роботами». Поступово грань між здібностями людей і носіями так званого штучного інтелекту розмивається. Так, комп'ютери давно обійшли людський мозок в індексації інформації та видачі даних з пам'яті, ґрунтуючись на простих запитах. Дослідники з Китаю вперше розробили машину, здатну навчатися і показувати кращі результати, ніж люди, у тестах на коефіцієнт інтелекту. Більше того, фахівці компанії «Microsoft» спільно з ученими Науково-технічного університету Китаю планують наділити машину тими ж здібностями до мислення, якими володіє людина [4]. А вчені з Ганноверського університету пропонують створити «нервову систему» для роботів, що дозволить їм відчувати біль [5].

Існує реальна ймовірність того, що роботи можуть замінити частині людей партнера у подружжі. Ця тенденція вже виявлена вченими [6]. А про те, що роботи все швидше заміщають людей не лише у технічних професіях, а й у сферах, в яких потрібна розумова діяльність, – відомо достатньо давно.

Ймовірність появи, так би мовити, повноцінних розумних роботів у ХХІ столітті – достатньо висока. І незалежно від того, чи конкретна держава інвестує в їх створення, чи підтримує наукові пошуки штучного інтелекту, вона зобов'язана прогнозувати можливі наслідки розвитку робототехніки та використовувати, зокрема, юридичні засоби для визначення «правил гри» у відносинах людей з такими роботами.

Тому наукове співтовариство вже зацікавлене у дискусії стосовно юридичних і моральних аспектів існування та діяльності у світі означених «штучних істот», їхніх прав і обов'язків як у відносинах із людьми, так і між собою [7, с. 66-88; 8, с. 82-87]. Інтерес становлять, зокрема, й питання юридичного статусу «розумних машин», а також відповідальності за вихід їх з ладу і за спричинені ними негативні наслідки.

Вочевидь, дискусії навколо цих та пов'язаних з ними проблем повинні дати відповідні результати ще до того, як у роботів з'явиться усвідомлення суб'єктивного «Я». І, для прикладу, органи влади ЄС вже працюють над вирішенням деяких з них. Так, Комітет з правових питань Європейського парламенту 16 лютого 2017 року схвалив звіт щодо цивільно-правового регулювання у сфері робототехніки» [9; 10]. Депутати Європарламенту, зокрема, запропонували визнати роботів «електронними особами» і створити Європейське агентство з робототехніки та штучного інтелекту, в якому проводитимуть технічні й етичні експертизи роботів.

Чи будуть роботодавці в ЄС платити «податки на роботів» внаслідок економії коштів через зменшення використання людського капіталу? Хто

повинен буде нести відповідальність у разі спричинення шкоди роботом? На ці й інші питання ще потрібно буде знайти відповіді.

Ідеї законодавчого визначення правового статусу роботів лунають не лише на Заході. Так, у РФ керівник «Mail.Ru Group» і «Grishin Robotics» Д. Грішин презентував свій проект Федерального Закону «Про внесення змін до Цивільного кодексу Російської Федерації в частині удосконалення правового регулювання відносин у сфері робототехніки» [11], який у випадку його схвалення парламентом має набрати чинності з 1 березня 2018 року. Згідно з вказаним проектом правовий статус роботів уподібнюється, як не дивно, до статусу юридичних осіб.

Вочевидь, аналогія між юридичними особами й автономними машинами далека від ідеалу. Тому вона знаходить обґрунтовану критику [12]. Проте якась «модель» законодавчого визнання статусу деяких роботів буде обрана як оптимальна для сучасного стану робототехніки. Тим паче, що розвиток технології штучного розуму досяг тієї стадії, при якій відповідні системи можуть бути створені вже протягом найближчих декількох років.

Визначити правовий статус «розумних роботів» ще доволі важко. Проте, якщо уникати спроб будь-якого такого визначення, за якийсь час можуть виникнути серйозні проблеми у правозастосуванні (для прикладу, статус робота Софії, якому у Саудівській Аравії надане громадянство [13], навряд чи можна чітко окреслити, що зумовлює правову невизначеність). Тому перед Україною, як і перед її сусідами, постає завдання сформулювати певну концепцію правового статусу роботів і втілити її у суспільне життя.

Список використаних джерел

1. Результаты теста на самосознание у роботов названы многообещающими. URL: http://myrobot.ru/news/2015/07/20150729_1.php (дата звернення: 28.02.17).
2. «Робот-мать» производит «роботов-детей». URL: http://myrobot.ru/news/2015/11/20151103_3.php (дата звернення: 01.03.17).
3. Авраменко М. Права роботів: майбутнє близько. URL: <https://precedent.in.ua/2016/09/30/prava-robotiv-majbutnye-blyzko/> (дата звернення: 23.11.2016).
4. Wehner M. China has developed a computer that beats humans at IQ tests. URL: <http://www.dailydot.com/debug/china-iq-computer/> (дата звернення: 18.02.17).
5. Робота научили чувствовать боль, лишив главного преимущества перед человеком. URL: <http://www.mk.ru/science/2016/05/25/robota-nauchili-chuvstvovat-bol.html> (дата звернення: 27.02.17).
6. Brodbeck L. Morphological Evolution of Physical Robots Through Model-Free Phenotype Development. URL: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0128444> (дата звернення: 07.03.17).

7. Гудима.Д.А. Сучасні тенденції в інтерпретації поняття «суб'єкт права» // Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : Матеріали Міжнародного «круглого столу» (м. Львів, 4-5 грудня 2009 року). Львів : Край. С.66-88.

8. Гудима Д.А. Деякі новели в інтерпретації поняття „суб'єкт права”: абсурдні чи перспективні? // Право України. 2010. № 2. С. 82-87.

9. Civil Law Rules on Robotics. URL: <https://www.theparliamentmagazine.eu/articles/eu-monitoring/civil-law-rules-robotics>.

10. Draft Report With Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML%2BCOMPARL%2BPE-582.443%2B01%2BDOC%2BPDF%2BV0//EN> (дата звернення : 26.10.17).

11. Dentons разработала первый в России законопроект о робототехнике. URL: <https://www.dentons.com/ru/insights/alerts/2017/january/27/dentons-develops-first-robotics-draft-law-in-russia> (дата звернення : 05.10.17).

12. Brozek B., Jakubiec M. On the Legal Responsibility of Autonomous Machines. URL: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10506-017-9207-8.pdf> (дата звернення : 05.10.17).

13. Alloway T. Saudi Arabia Gives Citizenship to a Robot. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-10-26/saudi-arabia-gives-citizenship-to-a-robot-claims-global-first> (дата звернення : 26.10.17).

Науковий керівник : к.ю.н., доцент Гудима Д.А.